

Stråkbruket

Händer i sommar 2021

MFF planerar följande aktiviteter, och vi hoppas få se så många som möjligt på dessa! Det kommer att bli riktigt roligt! Så häng med i sommar! Välkomna!

Halv-TON 21!

I stället för TON-lägret planerar vi i år två TON-inspirerade kursdagar, *torsdag och fredag 22-23:e Juli*.

Mer information kommer inom kort. Håll utkik!

STÖDESTÄMMAN!

Lördagen den 24:e Juli i Stöde. Gästartister och massor av buskspel!

Äntligen kan vi spela tillsammans!!

Innehåll	sid
Händer i sommar	1
Kurser på Kapellsberg	2-4
Samspelshelgen	4
Att bygga en fiol	5-8
Spelmansporträttet	9-11

Om folkmusikkurserna på musiklinjen Kapellsberg på Härnösands Folkhögskola

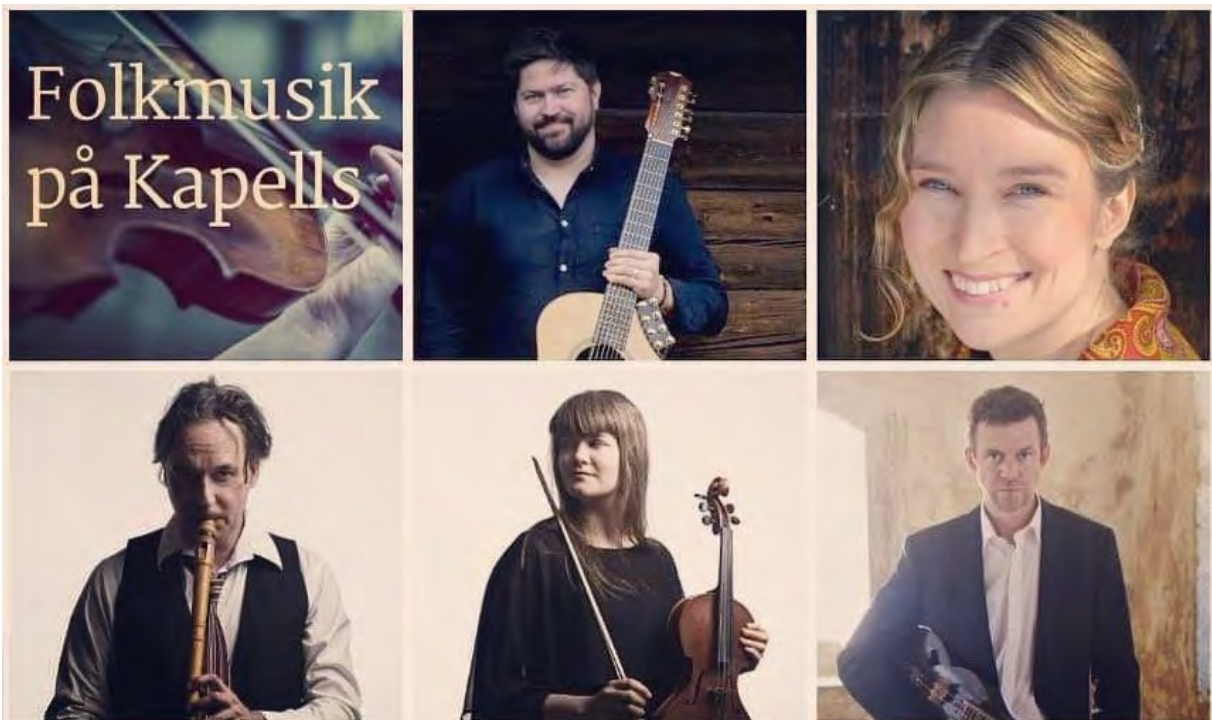
Här vill vi i Medelpads folkmusikförbund passa på att lyfta fram något fantastiskt bra som finns att ta del av en liten bit norr om landskapsgränsen, i Härnösand närmare bestämt.

Tänk dig att i princip helt gratis kunna få nåt av det här:

- Ett helt år heltidsstudier av folkmusik på plats i Härnösand
- Eller ett helt år med ett individuellt upplägg där du på kvällar och helger får undervisning i låtar och spelteknik
- Eller ett upplägg där du på distans studerar deltid ett antal fokuserade helger med folkmusik

Det är fullt möjligt och tillgängligt, det är tre olika upplägg man kan söka på Musiklinjen Kapellsberg på Härnösands Folkhögskola. Och vad som inte gör saken sämre är att det är riktiga folkmusikproffs som är lärare:

Ulrika Bodén – sång, Daniel Ek -gitarr/sträng, Emma Ahlberg Ek – fiol, Göran Månsson – flöjt/pipa, Niklas Roswall – nyckelharpa

Det speciella med Kapells kurser

Det finns idag ett antal olika folkhögskolor som erbjuder folkmusikkurser och utbildningar. Det som Kapells lyfter fram som sin speciella nisch i konkurrensen är fokuset på det individuella. Under ett läsår får man hela 25 h (20 h på deltid) med individuell undervisning för någon eller några av lärarna.

Alla ämnen man läser på heltidskursen handlar om folkmusik; ensemble, musikerkunskap, arrangering, musikhistoria och en hel del till. Dessutom får man träffa massor av fantastiska gästlärare, under läsåret 20/21 var det Magnus Gustafsson, Anders Norudde, Mia Marine, Sara Parkman, Per Gudmundsson, Ale Möller, Susanne Rosenberg och Gunnar Stenmark.

Och som grädde på moset ingår dessutom sex distanskurshelger med olika tema och folkmusiklärare, skolan har då även konsert och danskväll på lördagarna. På distanskurshelgerna läsåret 20/21 var det bl.a.

Rena Rama (Anders Eriksson, Håkan Olsson och Urban Andersson) och Mats Edén som var lärare.

För vem passar det här?

De olika uppläggen gör att det kan passa många. Grunden är att man kan sitt instrument och vill förkovra sig inom folkmusiken.

Distanskursen är den som man kan säga kräver minst av deltagarna, det är tre helger på hösten och tre helger på våren som är själva kurstillfällena.

Heltidskursen är mer krävande och riktar sig till den som verkligen vill satsa ett år på att utvecklas inom folkmusiken.

Heltidskursen med individuell studieplan, är lite av ett mellanting. Den går att läsa på deltid beroende på vilka ämnen man väljer och den är därmed möjlig att kombinera t.ex. med ett vanligt arbete med individuella lektioner på kvällstid och helger.

För den som t.ex. tycker det är svårt att välja mellan att spela fiol och att sjunga så kan de individuella lektionerna fördelas mellan olika lärare så att man får både och.

Ansökan:

Sista dag för ansökan är 15:e juni, men vid platser kvar godkänns även senare.

Ansökan görs via Härnösands folkhögskola på nätet (www.hfs.se)

Vill du veta mer, kontakta niklas.roswall@hfs.se

...och här kommer en liten reflektion över hur det var att vara elev 2020/2021:

Jag hoppade på det som kallas heltid, individuell studiegång läsåret 20/21. Man kan säga att jag är en hobbyfolkmusiker som bara spelar för att det är kul, och jag vill gärna ha nya låtar och utveckla speltekniken. Men jag har jobb och hus och fru och barn och allt det där, dvs det är inte bara att dra iväg på folkhögskola ett år. Då dök Kapells-möjligheten med individuell studieplan upp och för mig blev det perfekt.

Det individuella upplägget innebar 25 individuella lektioner med någon av lärarna, samt möjlighet att delta vid gästlärarlektioner och kurshelger i Härnösand. Lektionerna körde vi mestadels kvällstid. I höstas kunde vi träffas live och sen blev det via Zoom pga pandemin.

För mig som durspelare var det ingen av lärarna som spelar "rätt" instrument. Men det var inget problem, de är såna musiker så att de ändå kunde ge mig massor av bra undervisning. Mitt upplägg blev hälften av lektionerna med Niklas och hälften med Emma. Niklas lärde bl.a. ut skånska slängpolskor och några triollåtar från Jämtland, och vi lade en hel del tid på att prata om komp och harmonier. Med Emma blev det bl.a. medelpadslåtar och genomgångar av hur man utvecklar drivet i spelet. Vi pratade helt enkelt ihop oss om vad jag ville utveckla och så serverade de det. Fantastiskt.

Distanskurshelgerna (som deltagandet är frivilligt i inom det upplägg jag hade) var toppen, även om de tyvärr detta år behövde genomföras via Zoom. Men att få matas en hel helg med låtar av t.ex. Anders Eriksson / Urban Andersson / Håkan Olsson eller en folkmusikikon som Mats Edén som dessutom spelar durspel är helt fantastiskt.

Priset för detta är en administrativ avgift på 1000 kr per termin, vilket är oerhört lite i förhållande till den kvalitetstid man får. Så jag kan verkligen rekommendera detta, själv har jag precis ansökt om att fortsätta nästa läsår!

Pelle Lundgren, durspelare från Matfors

Samspelshelgen i oktober

En samspelshelg till hösten är under planering.
Boka in helgen **8-9/10**

För mig hänger många av mina livsval ihop. Det där med fiol, folkmusik och hantverk känns nästan som samma sak men sett ur olika perspektiv. Inom dessa perspektiv tycks det finnas både mikro- och makrokosmos som något slags kalejdoskop man kan vrida och vända på så att olika mönster framträder i ett till synes oändligt antal kombinationer.

När jag var ett barn hörde jag mycket musik, mest på radio men också levande musik. Ganska snart uppsökte familjen midsommarfiranden och spelmansstämmor och så kom spelmansmusiken in i mitt liv.

Semestrarna, som uteslutande skedde i bil, kantades av besök i olika hantverksbodar och glasbruk. In och ut, gasa och bromsa - nytt ställe. Någon hemlighetsfull farbror eller tant satt och snurrade på någon keramikmugg som var för dyr för att köpas. Hettan från glasmassan brände i ansiktet trots avståndet då vi storögt tittade på när glaset svälde under glasblåsarnas hantering.

Det där har präglat mig både medvetet och omedvetet. När jag en gång tittade på tv som nioåring såg jag ett program om en fiolbyggare - berättarrösten pratade om instrumentets delar, han sa att ljudpinnen var fiolens själ. Det där triggade igång en slags mystik kring hantverk och musik som aldrig lämnat mig sedan dess.

I tonåren spelade jag oerhört mycket musik - mest folkmusik men även musik i rockband och dansband(!) När det var dags för det stora valet inför det stora livet efter gymnasiet så ville jag helst syssla med musik eller hantverk i någon form. Det logiska och förnuftiga valet blev tvåämneslärare. Vilka ämnen? Jo, det blev slöjd och engelska.

Engelskan var jag tvungen att läsa i denna utbildningsform, det var slöjden jag ville komma åt. Egentligen ville jag bli fiolbyggare men ingen sund människa var dåraktig nog att välja en så osäker bransch utan vettiga framtidsutsikter. Jag ville inte bli sedd som dåraktig. I samma veva tackade jag nej till ett år på Malungs folkhögskola med Jonny Soling som välkänd fiolpedagog - det var ju inte heller ett förnuftigt alternativ - då!

Idag, efter snart trettio år som aktiv slöjdlärare har livet berett mig möjligheter till nya livsval. Man pratar ju om i dessa tider och det är kanske det som behövs ibland, tid till eftertanke i livets gatlopp. Om allt går fort hinner man ju inte reflektera klart. Egentligen började detta livsval med att min fru gav mig en present när jag fyllde femtio år. Hon har vetat att jag närt en dröm om att bli fiolbyggare under väldigt lång tid. Ja, jag har ju reparerat fioler och byggt lite andra instrument under årens lopp vid tillfälle men det har varit en sidosyssla som jag tyvärr behandlat styvfaderligt.

År 2017 åkte jag så ner till Antonio Stradivaris hemstad Cremona i norra Italien, tillsammans med Camilla. Presenten hon gav mig var en veckas studier och fiolbygge på Academia Cremonensis, en privatskola för alla intresserade. Alltifrån dagturister till fullfjädrade fiolbyggargesäller får besöka, bygga instrument eller delar av instrument där. Givetvis handlar det om pengar för att få stället att gå runt så därför är alla välkomna i någon form.

Jag skrev ett personligt brev med mina meriter innan resan så jag fick fokusera på det specifika för just den cremonesiska byggstilen.

Under veckan njöt vi av den italienska livsstilen i hettan och jag försökte koncentrera mig på basbjälkens utformning samt isättning och ihopsättning av klangkroppen enligt cremonesisk tradition.

På vägen hem passade vi på att ta ett stopp i Tysklands motsvarighet till Cremona. Det är den lilla staden Mittenwald som är vackert inbäddad i de tyska bergsområdena i södra Tyskland. Staden är helt präglad av fiolbyggeri och berget Zugspitz som utgör fond.

Väl hemma med bagaget fullt av fiolvirke fortsatte vardagslunken men det hade tänts en gnista inom mig igen. Den gnistan blev en låga när jag var hemma från jobbet ett par dagar för säkerhets skull under det som vi kommer komma ihåg som coronaepidemin eller något liknande i framtiden.

Det var i maj 2020. När jag satt där och reflekterade över livet insåg jag att det aldrig är för sent - det är aldrig för sent för nya livsval. Sagt och gjort, jag letade mig fram på internet och hittade en ansökan till den enda fiolbyggeri som finns i Sverige idag - Leksands folkhögskola.

Jag skickade in en elektronisk ansökan under söndagen den veckan. Dagen efter, alltså på måndagen vid tiotiden ringde det upp en kille från Leksands FHS som sa att jag hade helt rätt meriter - med råge - för att komma in på violinmakarutbildningen på Yrkeshögskolan via Leksands FHS.

Efter att jag med stora svårigheter hittade en violinbyggarmästare som tackade ja till att bereda en lärlingsplats så har jag i dagsläget snart gått ett halvt år som lärling hos Jan Larsson i Lima, Dalarna.

Nu har jag börjat förstå och jag börjar inse vilken fulländad konstart fiolbygge är. Men, det är inte bara konst utan det är historia, teknik, fysik, ingenjörsskap, kemi, biologi, akustik, estetik och mycket mer.....

Så det kommer i del 2 av denna redogörelse.

Magnus Andersson

Il cremonese

andrea amati

Folkmusikern Niklas Roswall, Sundsvall

I Sundsvall bor sedan några år en livs levande världsmästare och riksspelman på nyckelharpa. Här får ni veta lite mer om honom!

Vi träffas en riktigt kall söndageftermiddag i slutet av maj. Det ska egentligen vara varmare nu. Men det är som det är, 7 plusgrader och lite snålblåst. Niklas bjuder på kaffe på uteplatsen utanför huset där han bor uppe på Kuben i Sundsvall. Man märker på en gång att det är en friluftskille, han bjuder på kaffe i varsin kåsa ur friluftstermosen. Jag slår vad om att den termosens var med häromnatten när han smög runt i skogarna runt södra berget och kollade tjäder-spel!

Första funderingen från mig är hur det är för en riktig skåning, uppväxt på Österlen, att sitta i ett iskallt Sundsvall så här långt in på våren och behöva ha jacka och långkalsonger (ja jag hade i alla fall det) när det snarast borde vara sommar. Jo men det är helt OK säger Niklas, jag tycker om naturen

och är gärna i fjällen och så, så det gör inget. Han verkar hård och opåverkad av kylan när jag sitter och huttrar. Är han verkligen skåning funderar jag. Jo på rösten är han definitivt det.

Men hur hamnade han här hos oss? Vi får ta det från början. Han växte upp på en lantgård i Kverrestad på Österlen. Han spelade bl.a. flöjt och fiol i unga år och ville bli trummis för att det var coolt. Men i sjuan dök det upp en vikarierande musiklejare som kom att prägla hans musikerliv. Hon hette Marie Andersson, spelade folkmusik och hade en nyckelharpa som Niklas fick testa. Och sen gav det sig själv. Han köpte en harpa och med ett brinnande intresse och med Marie som lärare och spelkompis gick det fort. Han ägnade fritiden åt att spela med olika spelmannslag och "gubbar" och kompisar. Det här sa han inte själv, men jag tror han kan betecknas som lite nördig i positiv bemärkelse, en sån som går all in för saker och går sin egen väg! På den tiden när Niklas utvecklade folkmusiknörderiet fanns det inte en uppsjö med folkmusik att tanka ner från nätet. Det han gjorde var att han satt redo med kassettbandsspelaren för att spela in när det var folkmusik på TV, och såklart från radioprogrammet Filikromen i P2.

I skolan gick han musikgymnasium, men tänkte sen satsa på att bli arkeolog. Arkeologutbildningen hoppade han dock av och det blev musikutbildningar igen, folkmusik för hela slanten. Först en kortare sejour i Malung och sen på folkhögskolan i Forsa. Och så landade han i Kungliga huvudstaden på den lika kungliga Musikhögskolan där han examinerades, och sedan dess är yrket frilansande folkmusiker.

Niklas spelade upp för Zornmärket och fick silvermärket i Växjö 1992, 19 år gammal. Då var det upplandslåtar som gällde, riktigt gedigen nyckelharpstradition. Sin skåne-låt-tradition plockade han inte fram vid uppspelningarna, kanske hade det inte gått hem hos juryn eftersom det inte direkt går att härleda någon nyckelharpstradition till skånelåtarna. Precis som många andra så fick även Niklas kämpa lite för silvermärket. Först brons 1990. Sen kom han med starkt självförtroende till uppspelningarna i Delsbo 1991 och tänkte hämta hem silvermärket. Men då blev det ett bakslag då juryn var ganska hård och kanske ville markera att "ungtupparna" inte bara kan komma och hämta hem märket. Som tur är så bet han ihop och påhejad och uppmuntrad av sin mamma gjorde han ett nytt försök året därpå och det gick som sagt desto bättre!

Jag frågar Niklas vilka personer och traditioner i folkmusiken han inspireras av. Traditionsmässigt nämner han tre saker: Skåne, Uppland och Jämtland. De två första kopplade dels till hans uppväxt och dels till nyckelharpans ursprung, Upplandstraditionen hör till instrumentet. Jämtland sticker ut lite och själv är jag lite av ett jämt-fan så det måste jag nysta lite vidare i! Det visar sig att Niklas har spelat en hel del med Jens Comén, ni vet saxofonisten i Hoven Droven. Sök efter "Kverrestad-Mörsil" och du finner deras musik. En annan som inspirerat till Niklas jämtländska låtintresse är Lasse Sörlin från Frösön, en storspelman på bl.a. Lapp-Nils-repertoaren. Ett namn till som kommer upp när vi pratar om inspirerande spelmän, och jag märker att det här ligger honom varmt om hjärtat, är Björn Ståbi. Niklas besökte honom många gånger och man hör att han, som så många andra också gör, ser Björn som en förebild på många sätt. En saknad förebild som nyligen tyvärr lämnade oss.

Men Niklas, det här med Sundsvall då, hur var det du hamnade här egentligen? Svaret är inte sådär helt rakt på och enkelt, det var mellanlandningar i bl.a. Järvsö och Norrbo på livsresan hit. Det var ett antal olika faktorer i form av bröder som hamnade i de här krokarna, kärlek och spelkompisar som till slut leder honom hit. En viktig del i Niklas liv nu är gruppen Ahlberg, Ek & Roswall som har sin bas här. Emma och Daniel (Ahlberg och Ek) bor i Matfors, och de tre träffas och repar och umgås även en hel del i övrigt. Niklas är gudfar till Emma och Daniels son Einar! Och Sundsvall ligger även bra geografiskt för Niklas som bl.a. jobbar norrut i Härnösand på Härnösands folkhögskola och söderut på Eric Sahlström Institutet utanför Uppsala. Och västerut ligger Jämtland och fjällen, så det låter som att Sundsvall är ett bra geografiskt nav för honom!

Niklas, Emma och Daniel

Precis som för många som frilansar inom folkmusik finns ett nätverk av spelkompisar och konstellationer på alla möjliga ledder, så även för Niklas. Hans lista på band omfattar bland annat Ranarim, Nyckelharporkestern, Marine & Roswall m.fl. Men det som han numera ser som sin huvudgrupp är alltså Ahlberg, Ek & Roswall som bl.a. var vinnare av Årets Grupp vid Folk & Världsmusikgalan 2016.

Vi närmar oss slutet på vår pratstund och mina fingrar börjar vara på gränsen till för stela för att hitta rätt på datorns tangetbord vid det här laget. Men även om ämnet är tråkigt kan jag inte låta bli att fråga hur pandemin har påverkat Niklas i form av frilansmusiker. Jag blir riktigt glad av att höra han tycker att de statliga stöden ändå har fungerat bra och att ekonomin inte har blivit den katastrof det kunde ha blivit. Det han tycker är jobbigast, och där skiljer det sig inte mellan honom som yrkesmusiker och mig som hobbymusiker, är saknaden av möten med människor och att spela tillsammans med andra. Ja det saknar vi alla lika mycket. Må det snart bli tillfällen till möten igen.

Kaffet är slut och vi avrundar vårt trevliga samtal. För Niklas väntar strax telefonintervjuer med sökande till nästa års kurser på Eric Sahlström Institutet. Bland det sista han säger på sin sköna skånska innan vi skiljs åt, med ett gigantiskt spelmansleende på läpparna: Du, vet du vad jag ska göra om ett par dagar? Jag ska ner till Esbjörn Hogmark och hämta min nya nyckelharpa, den är färdig nu!

Läs även den separata artikeln om Kapells-utbildningarna. Niklas är lärare och kursansvarig för folkmusikkurserna på Musiklinjen Kapellsberg på Härnösands folkhögskola.

text: Pelle Lundgren

Medelpads folkmusikförbund
Intaget 119
860 13 Stöde
Här hittar du oss på webben:
[http://
medelpadsfolkmusikforbund.se](http://medelpadsfolkmusikforbund.se)

